

19

Preporuke za poboljšanje sintakse i morfologije

Cilj

Prilikom pisanja tekstova pružaju se mnoge autentične prilike za učenje i razmišljanje o gramatičkim temama (sintaksa, morfologija). Sledeće preporuke pokazuju kako je moguće stvoriti i iskoristiti takve prilike. Oblast pravopisa nije obuhvaćena, jer se pravopisna pravila razlikuju od jezika do jezika.

1. Sintaksa

2–9. razr.

20 min.

Materijal:
kartice sa iseckanim rečenicama (v. desno); spiskovi imenica, glagola itd. (v. desno); eventualno rolna wc-papira

Važan doprinos razvoju i obrazovanju osećaja za rečenicu i sintaktički repertor predstavljaju vežbe i eksperimenti opisani u br. 17 (Podsticaji za poboljšanje stila).

Sledeće vežbe su naročito podesne za mlade U (1-2. razred), koji kroz njih mogu otkrivati i vežbati svoj osećaj za rečenicu (materijal pripremaju stariji U ili N):

- N piše jednostavne rečenice na papirne trake i ne iseca ih na reči, nego na delove rečenice. Spajalicom se povezuju kartice koje pripadaju zajedno. Đaci (samostalno ili udvoje) dobijaju po jedan ili više skupova kartica i treba da ih slože u pravilnu rečenicu (i eventualno prepišu).

Beispiel:

Ponekad su i drugačija rešenja moguća, o njima treba obavezno razgovarati s učenicima (osećaj za jezik!). Npr.:

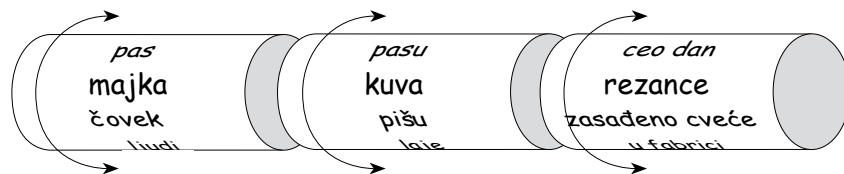
- Đaci dobijaju (samostalno ili udvoje) tri spiska: 1) sa 10–12 imenica (subjekt), 2) sa 10–12 glagola, 3) sa 10–12 objekata u akuzativu i/ili priloških odredbi za mesto ili vreme:

pas majka muškarac ljudi lopta dete klovn krave učenici sova	leti zaliva pasu kuva pišu laje vozi se igra rade lovi
u svesku u noći na livadi unicikl ceo dan rezance zasađeno cveće u fabrici u sobi u kapiju	

I za „rečenični računar“ napravljen od rolne wc-papira (v. sledeću stranu) treba jedan A4-papir iseći kao na ovoj slici.

Učenici stavljaju spiskove jedan do drugog i zapisuju sve smislene rečenice. Varijante: Spiskovi se stavljaju pored prazne rolne wc-papira i lepe lepljivom trakom. Kad se trake povuku jedna prema drugoj moguće je ovim „rečeničnim računarom“ sastaviti smislene i besmislene rečenice.

- Za starije đake moguće je proširiti vežbu tako što će se dodati još neki rečenični delovi (objekat u dativu, odredbe za mesto i vreme itd.).

2. Morfologija (pravilni oblici)

3–9. razr.

25 min.

Materijal:
tekst kao predložak
(v. desno)

Pokušaji zamene reči, opisani u poglavlju 15.2, odlično se daju uključiti i u vežbe gramatike (3-6. razr.).

Primeri:

- Par U dobija tekst koji treba da prepisu tako što će sve imenice staviti u množinu. Pitanje i diskusija: šta se tada događa na planu gramatike? (Odgovor: moraju se prilagoditi i oblici glagola i prideva.)
- Varijante: Sve oblike množine zameniti jedninom; sve glagole u prezentu prebaciti u perfekat ili futur; sve prideve u pozitivu zameniti komparativom ili superlativom.
- U 15.1 ukazali smo na jedan poseban oblik tekstova s prazninama koji može pomoći u proceni jezičkih sposobnosti (praznine za posebne gramatičke fenomene, kao što su nastavci za padeže itd., pri čemu greške otkrivaju polja nesigurnosti i potrebe za dodatnim vežbama).
- Treniranje određenih gramatičkih fenomena se često može povezati s oblašću pisanja ako se zadaci formulišu na odgovarajući način.

Primeri:

- Treniranje glagolskih oblika za prošlo vreme: Zadatak da U napišu priču u prošlom vremenu (teme kao: „Šta sam radio/radila kao trogodišnje dete“, bajka, nešto iz istorije...).
- Treniranje oblika prideva: Zadatak da U opišu svoje omiljeno jelo uz što više privlačnih detalja; što detaljniji opis neke slike itd.
- Treniranje kondicionala: Teme kao „Kad bih bio čarobnjak / Kad bih bila vila“, „Kad više ne bi bilo škole“, „Da moji roditelji nisu emigrirali“.